

Leylâ Gürsel (1926-1993)

Leylâ Gürsel, eşi Orhan Gürsel'in izinden gidip çevirmenliğe başlamadan önce Galatasaray Lisesi'nde matematik öğretmenliği yaptı, oğulları Seyfettin Gürsel ve Nedim Gürsel'i yetiştirdi. Modern matematik üzerine kitaplar yazdı, burslu olarak Paris'te bulundu. Asturias'ın kitaplarını Guatemalalı yazar, Nobel Ödülü almadan önce Fransızcalarından çevirmeye başladı. Ardından André Gide, Marguerite Duras, Henri Troyat ve Victor Hugo gibi Fransız yazarlarının birçok yapıtını Türkçeye kazandırdı.

Leylâ Gürsel'in Fransızcadan yaptığı *Kasırga* çevirisi ilk olarak 1967 yılında (Cem Yayınları) yayınlanmıştır.

Yordam Edebiyat'ta
Miguel Angel Asturias Eserleri

Guatemala Efsaneleri

Türkçesi: Tahir Alangu-A.Cengiz Büker

Sayın Başkan

Türkçesi: Zeyyat Selimoğlu

Kasırğa

Türkçesi: Leylâ Gürsel

Yeşil Papa

Türkçesi: Cemal Süreya

Gözleri Açık Gidenler

Türkçesi: Erdoğan Tokatlı

Guatemala'da Hafta Tatili

Türkçesi: Leylâ Gürsel

MIGUEL ANGEL ASTURIAS

KASIRGA

ROMAN

TÜRKÇESİ
LEYLÂ GÜRSEL

yordam
edebiyat

Yordam Edebiyat: 8 • Kasırğa • Miguel Angel Asturias
ISBN 978-605-172-154-5 • *Türkçesi*: Leylâ Gürsel
Kapak ve İç Tasarım: Savaş Çekiç • *Sayfa Düzeni*: Gönül Göner
Birinci Basım: Ekim 2016

© Miguel Angel Asturias, 1950 - Miguel Angel Asturias mirasçıları; © Yordam Kitap, 2016
(Bu kitabın telif hakları Agencia Literaria Carmen Balcells, S.A. aracılığıyla alınmıştır)

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 10829)
Çatalçeşme Sokağı Gendaş Han No: 19 Kat:3 34110 Cağaloğlu - İstanbul
Tel: 0212 528 19 10 • Faks: 0212 528 19 09
W: www.yordamkitap.com • E: info@yordamkitap.com
www.facebook.com/YordamEdebiyat • www.twitter.com/YordamEdebiyat

Baskı: Yazın Basın Yayın Matbaacılık Turizm Tic.Ltd.Şti. (Sertifika No: 12028)
İ.O.S.B. Çevre Sanayi Sitesi 8. Blok No:38-40-42-44
Başakşehir - İstanbul
Tel: 0212 5650122

KASIRGA

ROMAN

MIGUEL ANGEL ASTURIAS

Tahir Alangu

Dünyanın İspanyolca konuşan bölümünün en büyük roman-cısı, yazar olarak da en büyük savaşıcı Miguel Angel Asturias, ilk olarak iki eseri ile geçen yıl karşımıza çıkmıştı, yakında da üç romanı ve bir hikâye kitabı yayımlanacak.

M. A. Asturias, Guatemala'nın Ciudad kasabasında 9 Ekim 1899 tarihinde dünyaya geliyor. Bu hesaba göre, bu yıl 68 yaşına ulaşmış bulunuyor.* Guatemala'nın San Carlos Üniversitesi'nde hukuk okuyor. "Yerlilerin Sosyal Problemleri" adındaki tezi ile devlet hukuk sınavını veriyor (1923).

Bundan sonra da öğretimini tamamlamak için Avrupa'ya geliyor. Londra ve Paris'te uzun süre kalıyor. Sorbon'da okuyor. Geliş o geliş. Ara sıra, bir iki yıllığına yurduna dönüyor, bazı yüksek mevkilere getiriliyorsa da, ömrünün çoğunluğunu Paris'te ve sürgünde geçiriyor. Yeni düşünceli ve yurtsever öncüler işbaşı-na gelince, Asturias, Paris büyükelçisidir. Faşist cuntacıların bir askerî darbesinden sonra da sürgündedir. M. A. Asturias halen Guatemala'nın Paris büyükelçisidir. Kendi ifadesine göre, İspanyolca konuşulan bölgelerde ne zaman kendi kitapları toplanır ve yasaklanırsa, bu hareket bir faşist idarenin öncüsü ve habercisi sayılırmış. Yazar, denemeleriyle bu gerçeğe ulaşmış. Reynaud yönetiminde Orta Amerika din ve kültürünü araştıran Asturias, ilk

* Bu önsözün yazıldığı 1967 yılı için geçerli bilgi. Asturias, 9 Haziran 1974'te ölmüştür. -Yordam Edebiyat

eserini *Religiones y mitos de la America indigena* (Amerika Yerlilerinin Dinleri ve Mitolojileri, 1923-1926) adıyla verdi. Bilimsel değeri bir yana, Asturias'ın bundan sonraki eserlerinin ve anlatım tekniğinin temelini bu eserinde bulmaktayız. Bu büyük folklor araştırması, onun eserlerindeki dil ve hayatı belirlemede kullandığı malzemeyi ortaya koyuyordu.

M. A. Asturias'ın hayatı ve yazarlığının bir yanı, kendi halkının iki büyük kaynağa dayanan kültürü “İspanyol-Maya” ise, ötekisi de yurdunun dış sömürücülerine, dünyaca ün kazanmış Kuzey Amerikalı kumpanyalara, yabancılara satılmış yerli politikacılara açtığı savaştır. Büyük bir yazar ve sanatçı, ama örneklerine ancak İspanyol soylularında rasladığımız çetin bir milli kurtuluş savaşçısı. Günümüzde “anti-Amerikan” direnmenin en önemli öncülerinden sayılıyor Asturias. Bir gerilla değil, bir politikacı da değil ama yurtsever ve namuslu bir yazar var karşımızda. Daha doğrusu onun hayatının bu iki yanı birbiri içinde erimiştir. Zaman zaman memleketini yabancı ülkelerde iki anlamda temsil etmek fırsatını buldu: Bunlardan ilki Juan Jose Arevalo'nun cumhurbaşkanlığı sırasında, yurdunu, Meksika, Arjantin, Fransa ve El-Salvador'da diplomat olarak temsil etmesidir. Castillo Armas ihtilalinin başarısından sonra da bu görevinden ayrılıyor (1955). Sonra tekrar arkadaşları iktidara geliyor. Ve Latin Amerika dünyasından yabancı pençesi çekilene kadar, M. A. Asturias'ın yazar olarak savaşı böylece sürüp gideceğe benzer.

Onun kendi ülkesini dünyada temsil etmesinin ikinci yolu da, ta başından beri aralıksız sürüp gidiyor. Kendi yurdunun sorunlarını, özgürlük yolunda direnmelerini, bir türlü sona erdirilemeyen milli kurtuluş çabalarını, kültürünün derinliğini bütün dünyaya yayan, birçok dillere çevrilen romanları ile bugün dünyanın önde gelen birkaç romancısı arasında yer alıyor. Nobel Armağanı günümüz dünyasının en başarılı öncü romancısına verilmiş oluyor. Sanatını kendi yurtsever düşünce ve ülkelerine, kendi halkının savunmasına yönelten bir yazar kadar şerefli bir

insan düşünülebilir mi? Bunu başkalarından çok önce bizler anlar ve beğeniriz.

Bir başka deyimle M. A. Asturias'ın eserlerinde birbirine bağlı iki yön açıkça görülmektedir: kendi yurdunun sosyal-politik sorunlarına bağlı oluşu, kökünü halk sanat ve kültürünün gürlük kaynaklarından alan güçlü bir sanat çabası.

Onun ilk edebiyat eseri, *Guatemala Efsaneleri (Leyendas de Guatemala, 1930)*, 1923-1926 arasında hazırladığı doktora tezine dayanıyor. Bilimsel malzemeyi sanat yoluna başarı ile aktarıyor. Onun, bundan sonraki bütün eserlerinde hep bu bilim derlemelerine, halk kültürünü, memleketinin insanlarını derinden tanımaya dayanan bir temel bulunacaktır. Bu eserinde kaybolmuş büyük Maya kültürünün hayata yansıyan, sözlü gelenekte sürüp gelen yüksek anlatım gücünü keşfediyor. Asturias, ilk adımlarını bilim yolunda atmakla birlikte, bu kaybolmuş eski yerli kültürünü titiz bir bilimsel davranışla değil, kendi soyunun büyük bir hayranlıkla bağlandığı dünyasına yaklaşma aracı olarak ele alıyor. Guatemala halkının bugünkü hayatında eski büyük kültür; mitolojinin kalıntılarıyla, gündelik yaşantılarla karışıyor. Guatemala insanını anlamak için bu köklere inmek, dışarıdan bakanlarca anlaşılmasanılan davranışlarını ve zihniyetlerini kavramak için, o büyük kültürünün etkilerini araştırmak ve anlamak gerekliydi. Asturias'ın eserlerinde iç içe geçen bu iki dünya, yani bugünün emperyalist-sömürgeci şartlarının getirdiği çatışmalarla, eski kültürün ruhların derinliklerine çökmüş kalıntıları, onun yurdunun gerçek yüzü olarak belirleniyor.

Fransa'da ilk sürgünlüğü sırasında, M. A. Asturias, şiirleri ve hikâyeleri yanında, ülkesindeki diktatör Estrada Cabrera'yı taşılayan ünlü bir roman yazdı: *Sayın Başkan (El Senore Presidente, 1946)*. Gerçi ilk eseri olan *Guatemala Efsaneleri* ile daha önce dikkati çekmişti, ama romancı olarak geniş çevrelere ününü yayan ilk eseri *Sayın Başkan* oldu.

Bu romanın peşinden *Mısır Adamları (Hombres de maiz,*

1949) geldi. Burada eski Maya dünyası kalıntılarının bugünün Guatemala halkının dünyası ile nasıl kaynaştığı gösteriliyordu. Eski mitolojinin, Hristiyanlığın ve Anglosakson materyalizminin baskıları altında, *indios*'ların içlerinde nasıl yaşayıp bir direnme aracı olarak sürüp gittiği tasvir ediliyor. Orta Amerika'nın insanları yalnız yabancılar tarafından sömürülmüyor, azgın tabiat güçleri ve tropikal sıcak ve hastalıklar da onların karşısındadır. Yalnız hastalıklar, açlık, ezici hayat şartları altında değil, metafizik şüpheler altında da kıvrınmaktadırlar. Seksüel hayat bile onlar için bir korku, dehşet ve ıstırap konusudur. Çünkü büyücüler *maiceros*'ları (mısır ekip biçen adamları) zürriyetsizliğe uğrattırıyorlar. İnsanoğlu bu bölgede o kadar uzun süredir eksiklidir ki, ne tabiatla ne de kadın ve hayatla dengeli bir anlaşma kurabilmektedir. Büyülü güçlere bağlı görüntüler o kadar sık kendini gösteriyor ki, bunları birer gerçek olarak kabul etmek ve yaşama düzenlerine bağlamak zorundadırlar. Bu ülke insanları, *indios*'ların mitolojilerine göre, mısır tanelerinden yaratılmışlardır. Bundan dolayıdır ki, onlara *maiceros* diyorlar. Bunlar kolaylıkla büyülenerек taş ya da hayvanlara dönüyorlar. Orta Amerika Kızılderililerinin çok garip eski şeytan inançları düzenine bağlı büyücülük dünyaları ile yarı putperest bir hayat süren Maya Yerlilerinin ezilmiş hayatlarıdır bu...

Büyük kazike (kabile şefi) Gaspar İlom, kabilesini *maiceros*'larla mücadeleye çağırır. Çünkü hükümet tarafından toplanıp getirilen *maiceros*'lar, ormanları yakmakta, toprakları büyük mısır tarlaları hâline getirmektedirler. Burada yetiştirilecek mısırla büyük ölçüde ticaret yapılacaktır. Hâlbuki *indios*'ların inançlarına göre mısır ancak kutsal bir yiyecek olarak öpülüp başa konulur ve gıda olarak kullanılabilir. Kim bu mısırları başka amaçlara göre kullanırsa (ispirto çıkarmak gibi) kutsal bitkinin şerefini lekelemiş olur, gizli büyülerin cezasına çarptırılacaktır. Hükümetin *indios*'ların ayaklanmasına karşı yolladığı kuvvetlerin komutanı Albay Godoy, onları bir türlü yenemez. Direnme gitgide yayılıp

genişlemektedir. Ama onların şefi Gaspar İlom'u, gizlice, bir yolunu bularak zehirler. Hâlbuki kazike İlom, yüce tabiat güçlerinin himayesindedir, yenilmez bir gücü vardır. İlom bu zehri tanıır, ama kendi adamlarının yakalandıkları yerde barbarca öldürdüklerini görünce, bilerek zehri içer. Albay Godoy da günün birinde esrarlı bir şekilde ölür.

Bundan sonra da savaş sonunun kargaşalıkları anlatılmaktadır. Savaşa karışan kadın ve erkeklerin ölümleri başlar. Kiminin karısı uçurum kenarında taş kesilir, kiminin karısı ise kocasından kaçır, derin kuyulara düşer. Kocalar karılarını bulmak için uzun yolculuklara çıkarlar. Burada *indios*'larda kadının ezilişi kadar törelere göre yargılanışı ve cezalandırılışı, bir yandan da kadın denilen yaratığın demonlara karışmış bir varlık olarak hayatta aldığı karışık yer anlatılmaktadır.

Asturias'ın daha sonraki eserleri, bir başka, bilinçli, daha vurucu ve savaşı bir yön alıyor. Orta Amerika ülkelerini kısıvrak bağlayan emperyalist sorunlar ve güçler (ABD sömürücülüğü, United Fruit gibi büyük tröstler) üzerinde ısrarla duran büyük bir roman trilojisi yazıyor: *Kasırga* (*Vientofuerte*, 1950), *Yeşil Papa* (*Papa Verde*, 1954), *Gözleri Açık Gidenler* (*Los Ojos de los Enterrados*, 1960).

Bu trilojinin ilk romanı *Kasırga*'da, büyük bir Amerikan tröstünün bakir ormanları sökerek açtığı büyük muz tarlalarında çalışan işçilerin, sıcak, hastalık, kötü yaşama şartları altında ezilişleri, küçük toprak sahiplerinin kumpanya karşısındaki direnmeleri, yönetici beyazların kadınlara saldırıları, başkentteki asker ve sivil idarecilerin satılmışlıkları, halkın içten içe homurdanışı anlatılmaktadır. Küçük toprak sahiplerini örgütleyen bir Amerikalı karı koca, büyük patronlara karşı kavga ve direnme hareketlerinde öncülük eder. "Yeşil Papa", ta uzaklardan, Şikago'dan binlerce insanın hayatına hükmetmektedir. Tropikal hastalıklar, çürütücü hava, ağır çalışmaları, yoksullukla ezilen yerli halkla onları sömüren yabancılar, çatışmalarının

en kızgın yerinde amansız bir kasırmanın kurbanı olurlar. Kasırğa, burada toplum çatışmalarının, halktan yana olan o esrarlı tabiat güçleri karşısındaki aczini ve küçüklüğünü anlatırken, bir yandan da yabancıya karşı çıkacak büyük bir yerli direnişin sembolü olarak kullanılıyor. Asturias'ın diğer kitaplarında görüldüğü gibi, bu kitabında da, yalın ve vurucu gerçekler, batıl yerli inançlar, hayal ve mizah garip bir düzenle iç içe girmiştir. Hayatın ezici sahneleri, tabiatın insafsız sertliğini anlatan tasvirler, insanoğlunu bu şartlar altında belirlemeler, eserin en güçlü yanlarıdır.

Trilojinin ikinci romanı *Yeşil Papa*'da, Geo Maker Thompson adında, Şikago'daki büyük tröst başkanı anlatılıyor. Bu adam, kendini birinci romanın sonlarında belli etmekteydi. Bu romanda ise soylu ve gururlu İspanyol ve *indios*'ların, ülkenin eski sahiplerinin çocukları karşısında, Anglosakson sömürücü emperyalist tipinin barbar ve insafsızca sertliğini temsil etmektedir. Vicdan ve beşeri ahlaktan yoksun oluşu, güçsüz, örgütsüz, saf insanları sömürmekteki dehası sayesinde büyük bir servet toplamıştır. Toprakları çaresizliklerinden ya da zorla ellerinden alınmış köylüler, birleştirilerek büyük muz tarlaları hâline getirilen kendi eski arazileri üzerinde çalıştırılır. *Kasırğa*'da, "Yeşil Papa"ya karşı direnmeye yeltenen kimselerdir bunlar. Muz hevenklerini tarlalardan vagonlara, vagonlardan gemilere, yük hayvanları gibi sırtlarında taşırlar. Burada "Yeşil Papa"nın zalimliği, hükümetteki adamların alçaklığı, köylülerin çetin hayatı anlatılıyor.

Trilojinin üçüncü ve son kitabı *Gözleri Açık Gidenler*, dayanaktan yoksun, başvuracak yerleri olmayan, umutlarını yitirmiş bahtsız insanlar, "Hayatta haksızlığa uğramış ölülerin gözlerinin açık gideceğine, böyle gömülenlerin gözlerinin ancak büyük ceza günü mahkemesinde kapanacağına" inanmaktadırlar. Tıpkı bizim halkımızın inancına benzer bir inanış, "Yeşil Papa" Maker Thompson'un ekonomik diktatörlüğü, yabancılarla satılmış bir zorbanın politik diktatörlüğü ile birleşerek halkı ezen iki katlı bir

baskı düzeni kuruluyor. Bütün ülke merhametsiz bir idare altında boğulmaktadır. Başkaldırma düşüncesi, devrimci Juan Pablo Mandragon aracılığıyla kafalara yerleşmeye başlıyor. Anadan doğma bir örgütçü olan Mandragon, suikastlar, silahlı ayaklanmalar düzenler, ama bir türlü başarıya ulaşamaz. Sonunda, çaresizliğinden, daha barışçı bir eylemde karar kılar: grev. Düşünceleri kabul ettirmek, taraftar kazanmak için önce en çok ezilmiş, en düşkün işçilerin alın yazılarını paylaşır, sonra yavaş yavaş üniversite öğrencilerini, öğretim kadrosunu, memurları, askerleri, din adamlarını, demiryolu işçilerini, zanaat sahiplerini, zafere ulaşacak davasına inandırır.

Renkler, düşler, gerçekler ve güzellikler, dehşet ve korkularla dolup taşan bu kitapta, yazar, hayatın en çirkef yanlarından en şiiirlisine kadar bütün görünüşlerini, insancıl duyguların en iğrencinden en coşkuna kadar bütün çeşitlerini bir araya getirir.

Bu triloji dışında kalmakla birlikte, Asturias'ın öteki eserleri de Guatemala halkının toplumsal sorunlarını anlatmayı sürdürmektedir. Daha savaşıçı eserlere yöneldiği görülmektedir. Hikâyelerini derleyen *Guatemala'da Hafta Tatili* (1958) bunlardan biridir. Yazarın "anti-Amerikan" saldırıları öteki eserlerinden çok bu kitabında kendini gösterir. M. A. Asturias, bu eserini, başka hiçbir eserinde görülmeyen acılı bir içtenlikle memleketine şöyle sunuyor:

Kahraman öğrencilerinin,
Ezilen köylülerinin,
Harcanan işçilerinin,
Savaşan halkının kanında yaşayan
Yurdum,
Guatemala'ya.

Bu çok sert saldırı hikâyeleri, Guatemala darbeleri ve ihtilallerinden derleme unsurlarla işlenmiş dokümanlar karakteri taşıyor. Komünizmle Mücadele Dernekleri, mezarları kendilerine

kazdırılarak öldürülen sendikalı işçiler, halkı kırıp geçiren paralı satılmış askerler, silahsız insanların inatçı direnişleri, iftira kampanyaları, kitle hâlinde tevkifler, sorgusuz sualsiz gruplar hâlinde kurşuna dizmeler, M. A. Asturias'ın bu en dramatik eserinin acıklı muhtevasını veriyor. Denilebilir ki, bu eserde Asturias, diğer eserlerindeki kılı kırk yaran sanatçı yanını bırakmış, artık çıplak, en tesirli bir röportaj gerçekçiliğine yönelmiş durumda. M. A. Asturias'ın, üzerinde en çok söz edilen bu eseri bütün kitapları içinde en vurucusu, en etkileyicisidir.

Bütün bu anlatılardan çıkan sonuç şu: M. A. Asturias'ın eserlerinin kaynağı kendi milletinin halk kültürü ve milli kuruluş sorunlarıdır. Bu kültür ve bu çatışmalı hayatın tasvirini iç içe yürütürken, sömürücülere ve onların zalim ortaklarına karşı açtığı savaşı da aynı yörüngede ısrarla yürütüyor. Ona Nobel Armağanı'nı verenler yalnız eserlerini değil, bu namuslu davranışını da mükâfatlandırdılar. Büyük yazar eserlerini birbiri peşine vermekte devam ediyor. *Mulata de Tal* (Halis Bir Melez, 1963) ve *Alhajadito* (Dilencinin Bataklığı, 1966) adlı iki romanından sonra yeni bir efsaneler kitabı ile şiir kitaplarını da geçen yıl içinde verdi.

M. A. Asturias, ele aldığı temalara ve yurdunun gerçeklerine uygun düşen canlı, Avrupa roman geleneğini aşan bir anlatım tekniğine de ulaşmıştır. Dünya romanında başka öncüleri de olan bu yeni ve güçlü roman anlayışında, gündelik gerçekleri olağanüstü bir söz gücü ve canlı bir lirizmle, iklimin, tropikal bitkilerin, eski inançların, büyücülüğün, geleneklerin, kültür çatışmalarının, iktisadi savaşların birleşerek ortaya koyduğu, okuyanları sarsan bir etkileme gücü var.

Samatya, 26 Ekim 1967

*İki an yok mudur dalgıcın serüveninde?
Biri, dalmaya hazırlanırken, dilenci;
Öbürü, incisiyle görünürken, kral?*

Browning

I

Sevinç belirtileri gösterecek güçleri tükenmişti artık... Geceli gündüzlü bir çalışmadan sonra bu sağlam ve şen halk yığını, hareketsiz, dağınık bir halde kendini koyvermişti. Kimilerinin üzerinde oturduğu, kimilerinin de uzandığı bu toprak, tamamıyla onların egemenliği altındaymış gibi görünüyordu. Kıyının gözleri karartan, ıslak ve kımiltısız sıcaklığından başka her şey onların egemenliği altındaydı. İnsanın iradesi kendini zorla kabul ettirmişti. Kollar makinelerle birlikte toprağı başkalaştırmıştı. Demiryollarını döşemek için ırmakların akışı değiştirilmiş, çukur yerler yükseltilmiş, tepeler yarılmış, köprüler yapılmış ya da toprak doldurulmuştu. Bu yollarda makineler, ancak yeşilimsi gövdeler halinde görünen ağaçların doymak bilmez yiyicileri, insanlarla ürünleri, açlıkla besinleri taşıyorlardı! Çeşitli tarımlar için ayrılmış ekini rüzgârın zararından korumak için dikilmiş ağaçların kimileri filizlenirken, kimileri de devrilip düşüyordu. Yenilmiş, parçalanmış, ama hâlâ canlı zavallı bir masal hayvanının bağırsaklarını andıran sel çukurları içinde çalışıyorlardı. Kayaların yerlerini değiştiriyorlar, o bölgede bulunan benzeri az bu taşın tonlarcasını taşıyorlar ya da toprağın bir pürtüğünden yararlanarak bulanık ve kirli bir suyun daha aşağılardaki vadilerde parlak yeşil renge bürünüp akması için, gürültülü bir akışla atılımını sağlıyorlardı.

Daha çok bir peştamal yerini tutan pantolonu ile yarı beline kadar çıplak Adelaido Lucero, kıyının bütün havasını içine çekerek ciğerlerine doldurdu. Uçsuz bucaksız alan içinde gez-

dirdiği bakışlarını, küçük bir işçi grubu üzerinde durdurdu. Bunlar her yandan devşirilmiş, üst başları yırtık pırtık, saçları uzun, sakalların kirlettiği yüzleri üzüntülü, cılız ve aç insanlardı. Ah Tanrım!..

Çalışmanın katılaştırdığı nasırlı elleri ter içinde, kararlı insanların canlılığı ile işlerine devam ettiler. Eğil-kalk, eğil-kalk... Kamburlaşmış bedenlerin, bakır rengindeki bir yılanın sırt kemiği gibi, bütün omurlarıyla eğil-kalk, eğil-kalk... Demiryolunun düzlüklerini taş ve çakılla doldurmak için kemere asılı torbayı aç-kapa, aç-kapa... Bu taş yığınlarını, sanki bin yıldır kullanılmakta olan bir lokomotif, yolun dönemecinden alıyor, yuttuğu bütün taşları kum sağanağı halinde kusan kocaman bir makineye dek sürüklüyordu.

Bütün bunlara, burada öteki kıyıda daha çalkantılı olan deniz, gürültüsünün yankısıyla bir zemin teşkil ediyordu. Biri-si, uzaktan ya da yakından, çevresine göz atmak için bir tepeye çıktığı vakit gürültülü ufku, ışıldayan mavi rengeyle belirli bir çizgi halinde görüyordu. Pasifik Okyanusu'nun nasıl bir şey olduğunu görmeye meraklı yeni gelenler, ulu ağaçların tepelerine tırmanıyorlar ve onu sabahları yeşilimsi süt rengeyle, akşamları da kızıl altın külçesiyle kesilmiş bir armuda benzer renkte seçebiliyorlardı.

Kıyının tehlikeli yakınlığı, çalılışmış sık bitkiler her şeyi örtüyordu. Bu yeşil, dolaşık saç ağı içinde özgür hayvan yaşamının tek belirtisi, abanoz renkli atmacalar ve kara kehribar renkli akbabalarla tam bir karşıtlık meydana getiren, gökkuşağının keskin renklerini taşıyan kuş sürülerinin varlığıydı. Bunların tümü, bitkilerle birlikte sıcak, alev alev yanan atmosfere doğru fişkiriyorlardı.

“Amma da sıcak ha, Cucho!” dedi Adelaido Lucero, yanındaki kamburlaşmış işçiye. Demiryolunu beslemek için taş çıkaran otuz altı delikanlıdan biriydi Cucho. Dinamit ve taş kır-

ma makineleriyle parçalanmış kayaların ağırlığı altında demir bile gıcırıyor, sızlanıyordu.

“Gerçekten de çok sıcak, Lucero!”

Her çeşit aletleriyle birlikte ırgatlar, ekip başının yönettiği beş ya da on kişilik gruplar halinde birbirlerinin ardı sıra kendilerini yutan sessizliğin derinliklerine doğru ilerliyorlardı. Bir yandan sessizlik, öte yandan gözle görülmeyen, ama gizliden gizliye duyulan son derece küçük hayvan türlerinin, bu öğle yangınında güneşin durgun bitkiler fırını ve bataklıkların buğusunu kızıştırdığı ölçüde çılginlaşan orkestrası.

Adelaido ile birlikte çalışan işçilerin soluması, yerden düzlüklere çıkarılan taşları, çarpmanın etkisini azaltmak için bir keçeyle sarar gibi insanı yorgunlukla sarıyordu sanki.

Ama gerçek bu değildi. Neyin söz konusu olduğunu iyice biliyordu Cucho. Eğile kalka, eğile kalka geçen saatlerden sonra sağırlaşıyorlardı. Taşları toplayıp onları her düzlükten bir üsttekine fırlatmak için parmaklarıyla tırnaklarını yumuşak toprağa daldırırken, elleriyle kollarını bir toprağa bir havaya, bir toprağa bir havaya savururken ve torbalarını bir açıp bir kaparken, göğüslerinin inip kalkmasından başka bir şey hissetmiyorlardı artık.

Kendi soluklarından başka her şeye sağır, kaldırdıkları tozdan kör ve terden yapış yapıştılar. Saman damlı ve sert sazlardan derme çatma yapılmış bir kulübede barınan çavuşun ıslığı yemek molasını bildiriyordu.

Kadınlar onlara omlet, kuru peynir, *charizos**, domuz sucuğu, pişmiş *güisquiles***, manyaka, muz böreği ve fasulye satarken kıyasıya yalan söylerler ve kıkır kıkır gülerlerdi. Bir musluktan, ağızlarını pek yaklaştırmaksızın –çünkü güneş, gerçek bir kebab şişinin kızgın ucuna döndürüyordu musluğu– su içip

* Biberli ve domatesli bir çeşit sucuk.

** *Güisquilar* denilen sarmaşık türünden bir bitkinin meyvesi.

yüzlerinin yarısını yıkarlar, kafalarından da serin suyu şöyle bir geçirirlerdi. *Chichicaste** olup olmadıklarına dikkat ederek yapraklarla kurulandıktan sonra gezginci kötü aşçı kadınların getirdiği yemeğe doğru hırsla çevirirlerdi yüzlerini.

Mısır unundan yapılmış omletli böreklerden biberli bir salça akardı. Fasulyeler, et parçaları, patatesler, armutlar, yağlı ve baharatlı bir salça içinde yüzen kıymalı ya da peynirli börekler... Koca koca testilerden biçimsiz çinko taslara sütlü kahve boşaltılırdı. İçinde, çekilmiş kahvenin meydana getirdiği, kızıl lekeleri gibi binlerce kara noktanın kaynaştığı bir süt. Ağzına kadar dolu tasların içine parmaklarla, tırnaklarla birlikte her şey, böreğin uçları, ekmeğin parçaları daldırılıyor, sonra ağza götürülüyor, sümükle bıyıkların da içine girdiği, çorbaya dönüşen bu sıvı içiliyordu.

Kadınların kokusu o denli belliydi ki, erkekler hemen oracığa devirivermek niyetiyle yaklaşıyorlardı onlara; tıpkı düzlüklere yuvarladıkları taşlar gibi; burun deliklerinde aynı ekşi koku, karınlarında aynı çalışma isteği. Gelgelelim, kadınlar, yiyeceklerden, örgülerden, kirli gömlekler altında ateşli memelerden, yuvarlak kalçalardan bir kördüğümündüler. Erkeklerden kaçıyorlardı, ama çoğu kez yerine getirilen birtakım sözler ve belli belirsiz kabullenmelerle. Çünkü birçoğu gebeydi.

Çavuşun düdüğü yeniden işbaşı yapmayı bildiriyordu. İşçiler hâlâ yemeğin tadını çıkarmaktaydılar, ama o kadar çok yemeleri boşunaydı, çünkü gene açtılar ve tekrar çalışmaları gerekiyordu.

Birisi çılgınlığı bastı. Yüz kiloluk bir taş bloku ayağının üstüne düşmüştü, iki parmağı hemen hemen kopmuştu. Çavuşu çağırdılar. Ağzında piposu, ak yüzünün ortasında domalan kırmızı burnunun üstüne kaymış gözlükleriyle geldi. Yaralıyı hangara götürmelerini emretti. Hangar, aletlerin, giysilerin

* Çit yapmak için kullanılan, yaprakları dikenli bir çeşit bitki.

saklandığı ve işçilerin matara gibi kullandıkları suyla dolu geniş bambu saplarının konulduğu, derme çatma bir yapıydı. Onu orada bir örtü üzerine yatırdılar. Bir yandan da daha uzaklara haber saldılar.

Acıdan, uzun, çok uzun süre gözlerini açamadı. Acı soluğunu kestiği sürece onda erkeklikten kalan ne varsa hepsi çocukluğa dönüştü. Pantaleon Lopez bir bebek gibi sızıldanıyordu. Kurumuş dudaklarını ıslattılar. Acıya yenik düşerek daldı sonunda. Uyku değildi bu, yanındakiler öldü diye korktular. Ama hayır. Bir türlü serinlemek bilmeyen akşamın ağır sıcaklığında bilincini yitirmişti.

“Cucho, toprağa boyun eğdirmeye çabalamak pahalıya mal oldu ona!”

Adelaido Lucero, aysız, yıldızsız karanlıkların yaklaşmasıyla kararan geceye doğru döndürdü yüzünü. Orada, burada kampın ışıkları vardı yalnız.

“Görüyorsun ya, bugün Pantaleon’a çarptı piyango, yarın öbür gün sıra bizlerden birine gelecek. Tanrı hepimizi korusun!”

“Saymak gerekirse Cucho, toplama yapmak için hiçbir vakit çizgi çekilmeyecektir. Onlardan o kadar çok ki, nasıl oluyor da hâlâ yaşıyor, hâlâ kuyruklar kıvıldıyor anlamıyorum. Kim bilir? Yalnız şuna eminim ki, bu çeşit çalışmada eceli gelen cartayı çekiyor. Sana şunu demek istiyorum ki, Yerli Leon Lucio’yu çingiraklı yılan soktuğu vakit onunla birlikte yürüyordum. Yılan ilkin benim ayaklarım üzerinden bana bir şey yapmadan kaydı gitti, onu soktu ve öldürdü. Zavallı. Kütük gibi şişti. Kamp bekçiliği yapan Mister’in gittikçe buruşması dikkatimi çekti. Hani şu deliren, kalçaları bir deri bir kemik kalan ihtiyar. Bana kalırsa, Cucho, onu zehirli örümcek sokmuştur. Sokar sokmaz son derece şiddetli ve amansız bir ateş meydana getiren örümcek. Bu ateş birkaç saniye içinde beyni sarar. Az kalsın Jaboldo’ya da çarpacaktı kötü piyango. O

da, kendisiyle aynı zamanda Jalpatagua'dan gelen kara yazılı arkadaşları ile birlikte oradan geçiyordu. İçlerinden üç tanesi, kayanın dibini kazdıkları sırada üstlerine yıkılan o kocaman duvarların altında ezildiler.”

“Bu her zaman böyledir.” dedi Cucho'nun sesi. Bir sigaranın ışıldadığı yerden: “Ama ne adamlardı! İrade dediğin onlarda vardı, ne yaptıklarını biliyorlardı, karılar gibi davranmıyorlardı.”

“İşin ucunda para vardı da ondan; çünkü bu güzel sarı tekerlekler olmaksızın çabaların boşunadır, eline hiçbir şey geçmez. İradeymiş... İstedğin kadar çok olsun ondan sende, paran yok mu, çabaların iki adım öteye gidemez.”

“Ama onlar ne yaptıklarını biliyorlar...”

“Tersini söylemedim ben. Bundan başka...”

“Büyük şeyler yapıyorlar, bunu mu diyecektin?.. Sağlığa zararlı yerlerden, insanların yaşayabileceği, ekime elverişli topraklar elde etmek için başka türlü yapılamaz ki...”

Uzaktan, rüzgârla birlikte katran kokusu geliyordu; içe işleyen bu kokudan ve ötede, demiryolu rayları üzerinde kayan vagonların ışıklarından başka bir şey yoktu. Ne gündüz ne de gece dinlenmek olanaksızdı. Lokomotiflerin, taş kırma makinelerinin ve odun ateşiyle işleyen öbür makinelerin kazanları için ağaçlar kesilip yok ediliyordu. Çalışma bir yandan insanları, bir yandan aletleri yiyip bitiriyordu. Fırınların ateşinde süngerimsi bir hal alan kaya parçaları süt gibi ak kirece dönüşüyorlardı. Dolgu toprakların, köprülerin ve suyu derin bir uykuda tutan barajların yapılması için taşlar, daha da taşlar parçalanıyordu... Uyuyan su yavaş yavaş kıvıldamaya başlıyor, sonra, madenî teller aracılığı ile ışık haline gelmek ve kıvılcımlar, mavi haleler ortasında rayları delen, çelik plakaları yaran ya da maden parçalarını sonsuza dek takıp ekletmek

üzere her yana yayılacak olan elektrik enerjisini doğuran türbinlerin üzerine atılıyordu.

İşletmenin ilerlemeleri herkeste bir zafer sevinci yaratıyordu. Çalışma sırasında büyükler ve küçükler, doğayı yenen insanın bu sevincini paylaşıyorlardı... Çünkü hepsi de, bütün savaşlarda olduğu gibi, birçok kurban verme pahasına, sakatları saymaksızın, yaralılar ve ölümler pahasına da olsa elde edilen bu zaferde payları olduğunu hissediyorlardı. Ve her orduda savaş alanına gelir gelmez, korkularından savaşa sırt çeviren asker kaçakları bulunduğu gibi, onlar arasında da bu işe inanmayan tabansızlar vardı...

Adelaido Lucero, Cucho'ya yapışmıştı, ikisi de sıtmaya yakalanmışlar gibi tir tir titiyorlar, bağını çözemeyen köpekler gibi etrafi koklayarak öteki hastaların buldukları yeri arıyorlardı. Hastaların hepsini, büzülmüş bir durumda, döşemesine şilte yerine birer kucak kuru ot serilmiş bir vagonun içine tıkmışlardı.

Sonunda, üstübeçle boyanmış, odunlardan derme çatma kurulumuş, dışı ak içi odun renginde bir kapıya vardılar. Orada, sağa sola seğirten birtakım yabancı adamlar, rakı kokan cam tüpleri –alkolle temizliyorlardı onları– ağızlarına koydular. Damarlarından kan almak için kollarını boğdular. Bütün bunları yüzlerine bakmadan yapıyorlardı. O denli çok hastayı tedavi etmişlerdi ki, birine öbüründen daha çok dikkat harcamaya bir sebep görmüyorlardı. Sonra onlara küçücük yuvarlak kutular içinde, sıtmaya karşı iyi geldiğini söyledikleri haplar verdiler.

İlk hapları aldıktan sonra Cucho ter içinde yüzdüğünü hissetti. Lucero'nun da sırtından şıp şıp ter damlıyordu. Tuhaf hastalık. Yakıcı bir soğukluk, dondurucu bir sıcaklık veriyor adama. Ateş düştü mü bir kez, ne başta ağrı, ne de şakakların küt küt atması kalıyor; fırlayıp kalkmak, bir şeyler yapmak is-

teğiyle canlanıyor insan. Birbirlerinin yüzlerini sildiler. Ayna olmadığından solgunluklarının derecesini, zayıflıktan elmacık kemiklerinin nasıl fırladığını, kulaklarından kanın nasıl çekildiğini, donuk bakışlarını, kurumuş, incemiş dudaklarını ve sararmış diş etlerini birbirlerine anlattılar.

Ama sonradan yolları ayrıldı. Cucho öksürmeye başladı. Öksüren sadece o değildi, daha birçokları da öksürüyordu. Onların hepsini uzak bir yere, başkente doğru götürüyorlardı. Dediklerine bakılırsa, orada iklim daha insaflıydı ve belki de eski sağlıklarına kavuşabileceklerdi. Sağlığına tamamıyla kavuşmuş bulunan Adelaido Lucero, veda etmek için boynuna sarılan arkadaşının kemikli kollarını unutamadı hiçbir vakit. Ona “allahaismarladık” diyen bir ölüydü sanki.

“Cucho, vicdan azabı çekiyorum, çünkü seni buraya ben getirttim.”

“Budalalık etme, kendi isteğimle geldim ben; buralar hoşuma gittiği için. Kolundan zorla sürüklenen bir çocuk muyum ben? Önemli bir şeyim yok zaten; bu Allah’ın belası sıcaklığın bulunmadığı bir iklim iyi gelecek bana, göreceksin yine geleceğim buraya... kaygılanma... sen kendine iyi bak...”

Tren hareket etmek üzereydi, önünde durdukları gar binası sanki yere oturtulmuştu da; sarmaşıklar arasında, kakao ağaçlarının, *guarumos*’ların* dallarına asılmıştı. Bütün zemin okaliptus ağaçlarının kabuklarıyla kaplıydı. Kıyıya doğru aşağı taraflarda birkaç şimşek çaktı. Dolgu topraklar üzerinde uzayarak kaybolan raylar boyunca birkaç cılız av kuşu topallaya topallaya koşuyordu. Acurlu süsler, mavi-beyaz burmalarla donatılmış köprünün altından, tıpkı sudan bir demiryoluna benzeyen bir ırmak, son durağı olan denize yaklaştıkça daha hızlı akıyordu.

* Tropikal Amerika’da yetişen kavun ağaçları gibi iri yaprakları olan ve kıyılarda bol miktarda bulunan, gövdeleri oyuk bir ağaç.

Adelaido iyice gerindi, belinden bıçağını çıkararak şapkasını eğdi, elinde tuttuğu bıçağın yere doğru uzanan ucu istasyondan çok uzakta olmayan küçük bir köyü gösteriyordu.

Gerekli olan ufak tefek alışverişi yaparak aldıklarını torbasına attı, bir sigara sarmak için durdu, sonra sigarasını yakarak yola koyuldu. Bu yemyeşil dünyadaki her şey önceden iyice düzenlenmişti, hiçbir şey keyfe bağlı değildi. Sıcak boşluğun içinde sallanan her muz yaprağı denizden çıkmış bir kayık küreği duyumunu uyandırıyor Lucero'nun kafasında.

Bir dört yol ağzında ayakları şiş, hem de çok şiş bir adama rastladı. Nigüento derlerdi ona. Ayaklarını saran birer kabuktan başka bir şey olmayan paçavralar çürük patatese benzeyen parmaklarını dışarıda bırakıyordu. İhtiyarcık, çökmüş kederli gözlerle ona bakarak durdu, az önce evinden kaçan bir genç kıza rastlayıp rastlamadığını sordu. Bu kendi kızıydı, istasyondan buraya dek böyle birine, rastlamadığını söyledi Lucero.

“Onu biraz ararsanız büyük bir iyilikte bulunursunuz bana,” dedi Nigüento. “Rastlarsanız söyleyin, ölmüş sayısın beni.”

“Görürsem, eve dönmesinin kendisi için daha hayırlı olduğunu söyleyeceğim ona. Çünkü buralarda tek başına dolaşması doğru değildir, başına bir felaket gelebilir.”

“Felaketin büyüğü benim ayaklarımda. Yıllar var ki, kütük gibi uyuşuk mübarekler. Ayak yerine sanki iki koca taş vermişler bana. Bakın bakalım bir kez görebilecek misiniz kızımı?..”

Bir ağaç kümesinin ardından etek hışırtıları işitti Lucero; başını döndürünce bronzdan küçük bir genç kız yüzü gördü. Kız, parmağını dudaklarına götürerek susmasını işaret ediyordu ona.

“Peki peki, anlaşıldı, görürsem dediklerinizi söylerim...” diye karşılık verdi Lucero, genç kızla suç ortaklığı yaparak.

Le Nigüento, sızlana sızlana ayaklarının yastıklarını yapraklar arasında sürüklemeye devam etti. Adelaido Lucero da, genç kızın gizlendiği yere doğru yöneldi.

“Bu yaptığın çok kötü,” dedi kıza yaklaşırken... “Bu kadar güzel bir yüzle bu kadar kötü olmak doğru değildir. Çünkü dediğine bakılırsa, baban o senin.”

Lucero'nun düşüncesini önemsemediğini anlatan sevimli bir burun kıvrmasıyla canlanan yüzüne rağmen, bu suçlama karşısında gözlerini eğdi esmer çiçek. Tek sözcük söylemeden yürümeye başladı. İlkın, toz kaldırmak için ayaklarını sürüyerek, sonra da hafifçe sekerek yürüdü.

Adelaido, kızın belinden yukarısını seyre daldı; pembe bir bluzu, omuzlarına dökülen kara saç örgüleri vardı. Bel-den aşağısına bakınca, sarı etekliğini gördü. Kız uzaklaşırken hiçbir şey demedi. Lucero ona bakarken bıçağını düşürdü, ayağını çekecek zamanı zor buldu, yoksa yüzde yüz kesilecekti ayağı.

“İstedğini yap, ama dalgınlığıma getirip de düşme,” dedi çakıya, onu yerden kaldırırken. “Bıçak düşünce öldüm demektir, bunu mu anlatmak istiyorsun bana mendebur sen de!..”

Kıyıda, pusuya yatmış gibi bekleyen muz ağaçları adama-kıllı bir temizlik istiyordu. Kurumuş, ama hâlâ yapışık duran her şey kesilmeliydi. Buraya sadece kuruyup kavrulmak için gelmiş, Le Cucho gibi hasta otlardı bunlar da. Le Cucho gibi hastaydılar, çünkü yaprakları tıpkı onun gibi rüzgârın esintisinde öksürüyordu.

Genç kız gözden kaybolurken Lucero düşüncelere dalmıştı. Ardından gitmesi mi, yoksa gitmemesi mi gerektiğini sordu kendi kendine. Öksürdü ve sanki bir başkasına sesleniyormuş gibi yüksek sesle konuştu:

“Ah! Dikenli çiçek, sonra çok geç olacak, yakalamalıyım onu!”

Geniş bir yola girdi. Bu yol, muz ağaçlarına hastalanma-sınlar diye mavi ilaç püskürten makinelerin geçmesi için açılmıştı. Makinelere biri, ağaçlara uyusuk bir yağmur serpererek

uyukluyordu. Zaman zaman neşeli kelebekler görölüyor, ağaçların tatlı derinliklerinde ötüşen alaycı kuşların sesleri kulakları okşuyordu.

“Baban olsaydım kamçıldardım seni...”

“Babam olsaydın,” diye karşılık verdi kız. “Ama değilsin ki!..”

“Peki, ne yana gidiyorsun?..”

“Görmüyor musun?.. Öyleyse söyleyeyim: Yüzümü döndüğüm yana; şimdi istersen görmeden yürürüm geri geri giderek...” Bir yandan bunları söylerken, bir yandan da, dünyanın en mutlu tavrıyla geri geri yürümeye koyuldu. “Şimdi senin yüzünün döndüğü yana gidiyorum!”

“Küstah kız!..”

Genç kız geri geri öyle hızlı yürüyordu ki, hemen hemen uçarak uzaklaşıyordu. Lucero, ona yaklaşıyordu, ama bir türlü yakalayamıyordu. Böylece bir hayli yol aldılar, kız geri geri, delikanlı onun ardından...

“İyi bir kocan olsa, seninle...”

“Ama yok ki...”

“Var var, senin için var...” dedi Lucero adımlarını sıklaştırarak.

“Ama babam evlenmemi istemiyor ki...”

“Baban bu işlerden anlamaz!..”

Adımlarını biraz daha sıklaştırdı.

“Neden anlamazmış, annemle evlenmiş ya! Hem de bir kere evlenip dul kaldıktan sonra; iki kez evlenmiş, iki kez! Demek anlarmış!..”

“O erkek kafasıyla düşünmesini bilir, kadın kafasıyla düşünmesini bilmez, oysa bu senin için...”

O denli hafif yürüyordu ki yaklaştığı işitiliyordu.

“Ama evlenmemi annem de istemiyor. Nedenini o bilir.”

“Öyleyse dengin olan erkeğe rastlamamışsındır!”

“Rastlayacağım da yok, çünkü ben iyi bir erkek istiyorum, böylesi de bulunmaz.”

“Kim dedi bulunmaz diye?..”

Şimdi yarışa başlamışlardı sanki. Bir süre sonra Adelaido durdu, kız da durdu. Arada ihtiyatlı bir uzaklık bırakmıştı.

“Adın ne senin?..”

“Adelaido Lucero. Neden sordun?”

“Öğrenmek istedim. Benimki de Roselia de Leon, sana yardım etmek için.”

“Ben de aynı şeyi söylüyorum, istenen ya da istenmeyen her şeyde sana yardım etmek için. Senin düşünmene bile yardım edeceğim.”

Adelaido birkaç adım ilerlemişti ki, kız aynı uzaklığı geriye doğru çekilerek korudu.

“Her şeyde, ne demek? Nelerde olduğunu söylemelisin!..”

“Birçok şeyde, şimdi sana onu söylemek üzereydim.”

“Peki, bana vaftiz babalığı yapmanı istiyorum!”

“Vaftiz babalığı!..”

Kızı bileğinden yakalamayı başardı ve geri geri uzaklaşmasına engel olacak şekilde durdurdu.

“Bırak beni!..”

“Benimle konuşmak için duracak mısın, durmayacak mısın?..”

“Konuşmamak daha iyi, bırak yoluma gideyim.”

Kızı kolundan tutuyordu, kız da kaçmak için çırpınıyordu. Onları bu durumda gören baykuş kafalı bir kadın avaz avaz haykırmaya başladı. Ve baykuş kafalı kadınla birlikte, başkaları da göründüler, daha çok kadınlarla çocuklar, bir de havlayan köpekler. Hepsi yerden fıskırmıştı sanki. Lucero kızı bıraktı hemen, ama bu para etmedi, çünkü kocakarıyla birlikte öteki kadınlar haykırmaya, onların ardından da köpekler havlamaya devam ediyorlardı.

Baykuş kafalı kocakarı ile yastıkları üzerinde yüzüyormuş gibi gürültü çıkarmadan yürüyen Nigüento, kızlarına kötü davranmakla suçladılar onu. “Alçak! Alçak! Alçak!..” diye bağırıyorlardı ikisi birden salyalarını akıtarak.

Bu haykırışlardan telaşlanarak, karakoldan inip gelen askerlerin ilk işi Lucero’nun bıçağını almak oldu belinden. O da askerleri uslu uslu izledi. Ama genç kızın anasıyla babası yeni bir güçlük çıkardı, kızlarının tanıklık etmek üzere mahkemeye götürülmesine karşı koyuyorlardı. Ne var ki, yapılacak başka şey yoktu. Genç kızın ardından Nigüento aksaya aksaya, baykuş kafalı kocakarı da pislikle karışık yağ kokusu saçta saçta, palmiyeler arasında karakol ile mahkemenin bulunduğu küçük tepeye dek tırmandılar.

Yörenin en üstün otoritesi olan ve sulh yargıçlığı görevini yapan kişi, işin hesabını çarçabuk görüverdi.

“Adelaido Lucero, iğfal ettiğin bu kızı karı olarak alacaksın, yoksa bütün ömrünü hapiste geçirirsin!”

“Ona el sürmedim ki, işte kız burada, söylesin bakalım bir şey yaptım mı?..” diye kendisini savunuyordu Lucero.

“Bir şey yapmamışmış...” diye kafa tuttu yaşlı kadın. “Namusuyla oynadı!..”

“Alçak!.. Haydut!..” diye haykırarak öfkesini alevlendiriyordu Le Nigüento... “Kızımı aradığımı biliyordu, bulması için görevlendirmiştım onu, bulunca da kıza sahip oldu, sahip oldu kıza!..”

Buruşukluklar, sakallar ve kaşlar arasında kaybolmuş gözlerinden namusuyla oynanmış bir babanın gözyaşları fışkırıyordu. Baykuş kafalı yaşlı kadın ise usulca ağlamakla yetiniyordu.

Roselia de Leon, utancın ağırlığı altında büsbütün küçülmüştü. İnsancıl gözleri, dilini akrep sokmuş gibi kurumuş ağızıyla küçük bir hayvancıktan farksızdı. Göz kapaklarını ovuş-

turmasına rağmen iki damla gözyaşı bile akıtamadı, ama elle-riyle eteklerinin ucunu, delik açmak istiyormuş gibi, her yöne ondenli kuvvetli çekiştirdi ki, sonunda yırtmayı başardı.

“Önceden ya da sonradan kirletilmiş, her neyse, şu anda hayatınızın en debdebeli anında bulunuyorsunuz, evlenmenizin kutlandığı anda...” diye nutuk atıyordu memur, sanki evlenen kendisiymiş gibi...

“...Kimin aklına gelirdi...” diye anlatıyordu yıllar sonra Adelaido Lucero evlenme konusu açıldığı vakit. “Hastalanan bir arkadaşımı başkente uğurlamaya gitmiştim. Ertesi sabah uyandığımda Roselia yanımda yatıyordu. Arkadaşlarımdan çoğu sarhoşken evlenmişlerdi. Ama ben kapana kısıtıldığım vakit aklım tamamen başımdaydı.”

Adelaido Lucero'nun inşaatı yavaş yavaş ilerliyordu; dizi dizi tuğlalar, harç ve mala... Her pazar, tatil günleri ve çok sıcak olmayan akşam saatlerinde duvarcılık yapıyordu Lucero. Elinde çekül, çimento ile duvarları örüyordu. Çatı daha güç oldu. Ama yapıldı. Günün birinde Roselia'nın gözleri evin üstünde gökyüzünü değil, kalaslarla atma kirişlerin üzerinde dizili kiremitlerin karartısını gördü. Bu karartılar, sanki evin örgü bezemeleri varmış da, içeriden görülüyorlarmış duyumunu uyandırıyor. Yeni kesilmiş ağaç, ıslak toprak ve taze sıva kokan örgüler.

Lucero, evi boyamak için teneke kaplarda duran boya-ları karıştırıyordu. Karısına anlattığına göre, duvarların üst yan-ları pembe, alt yanları sarı olacaktı. Karısı, bunun çirkin du-racağını söyledi. O zaman Lucero bu çirkin renklerin nedenini açıklamak zorunda kaldı.

“Seni ilk gördüğüm gün böyle giyinmiştin Roselia de Leon!..”

Duvarların susuzluğunu gideren fırçaya öyle sevgi dolu vuruşlar verdi ki, duvarlar tek ve güzel bir renge büründüler.

Ev dinsel törenle kutsandı. Papaz olmadığından, hazır bulunanlardan biri attı kutsal suyu üzerine. Buralarda bir papaz bulmak kolay değildi. Dostlarla birlikte küçük bir eğlenti düzenlenerek kutlandı. Mavi ve yeşil ipek kâğıtlardan çelenklerle süslediler evin her yanını; çiçekli sarmaşıklarla bağlanmış kamış saplarından yararlandılar. Yeni tuğladan tabanlar üzerine orman kokan taptaze, yemyeşil, iğne gibi çam yaprakları yaydılar. Ve şenliği tamamlamak için, Roselia, sarı eteği ile pembe bluzunu yeniden giydi. Yalnız bunlar bedenine pek uymuyorlardı şimdi, genişletmek gerekiyordu, çünkü Roselia gebeydi.

II

Kaynanası olacak kocakarı bütün baykuşların, bütün gece kuşlarının çirkinliğini üstüne toplamıştı. Böyle düşünüyordu Lucero, şenlik günü evin üstüne kutsal su atıldığı sırada. Bu kadının, güzel karısının anası olmasını kabullenemiyordu bir türlü. Gebelik ayları Roselia'nın güzelliğini bozacak yerde, daha da arttırıyordu.

Konuklar gittikten sonra yalnız kaldılar... Kadın kocasına yaklaştı ve dinsel tören gereğince içtiği iki bardak şarabın etkisiyle değil, ama karnında taşıdığı oğlunun babası olduğu için kollarını boynuna doladı. Oysa Lucero bir çocuk gibi ayaklarıyla oynuyordu; ona göre ev bitmiş, oyun sona ermişti.

Kıyıda baştan başa hayatın kendisi olan toprak, ayakların altındaki bu ağızların sarayında, ateşli bir dil gibi kadının tabanlarına yapışıyor ve bir çeşit gıdıklanmayı bütün bedene iletinceye dek yavaş yavaş yalıyordu onları. Adelaido, karısını bekleyen olayda ölüm tehlikesi yokmuş gibi, elini memeler, karın ve bacaklar üzerinde dolaştırmadıkça yatışmıyordu bu duygu... Aa, evet!.. Sanki ölüm, hayat derecesinde, kıyının atmosferinde dağıtılmamıştı ve uçsuz bucaksız doğanın kucağında o denli küçük o denli anlamsız olan, ancak gazel olup düşenlerin yerini derhal başkalarının aldığı binlerce yapraktan birisi kadar önemli olan, savunmasız insanoğlunun aklının kıyısından bile geçmiyordu.

Karıyla koca cehennem sığağının ortasında bir dinlenme gibi, gözlerinden akan uykunun tadını çıkarıyorlardı. Uyku-